

SVPER COMOEDIA VETERI ET SATYRA ET NOVA CUM PLAUTI
APOLOGIA

Aelius Lampridius Cervinus

I

Duplex comoediae est genus: novum et vetus. 1
Vetus est ex personis viginti quatuor:
Chorus mordax Apollini Nomio sacer,
Per compita cursitans, et vaticum vagus,
Per pagos et villas rebus solemniter 5
Divinis operatus et licentius iocis
Lascivientibus scatens promiscue
In omnes solitus invehi. Et hirco satur
Et potus et exelex, liberis convitiis
Palam proscindens et domestico probro 10
Timendus pravis civibus nec abstinens
Nomine eorum qui gesserant aut publica
Infamiae nota, coercendis malis
Quod multum moribus antiquorum profuit.
Mox hoc facere vetitum cum in cives bonos 15
Stilus inverti coepit passim ex libidine.
Hinc criminoso ludus apstinuit choro
Nec quemquam licuit nominatim laedere,

Verum ornatur scaena satyrico habitu	
Insignita nemore, speluncis et montibus.	20
Torua ferina facies visu truculentior	
Vastis cornibus et setis hispida asperis	
Echinorum instar in mari degentium	
Canus et hyrsutus et horrens Satyrus cernitur.	
Pappus Silenus Liberi patris comes	25
Inconditum carmen iaculatur invicem	
Salibus incompositis et risu ludicro	
Ioculares acciti tibicinis ad modos*,	
Sedandae gratia quem pestilentiae	
Iussere Romani facere hysthronicam,	30
Qui veri cultus et pietatis inscii	
Piari facinus et placari coelites	
Offensos ludis credidere scaenicis.	
Hinc aliud fabulae recrudescit genus	
Nec aliunde satyra nomen vendicat suum.	35
Sed dum immerentes denigrare creditur	
Occultis fraudibus sub aliena nota	
Formidolosa dentium rubigine	
Suspecta coepit omitti et communi metu	
Periculosis temperavit lusibus.	40
Sed acrioris ingenii novissimum	
Reperit satyram bilem Lucillius vomens	
Atrumque virus amarulentis faucibus	
Nec contentus vivis parcere nec mortuis	
Albutum, Lupum, Metellum, Scaeuollam	45
Probrosis criminibus prosidit et Ennium	
Et Pacuvium et Actium et Euripidem illustres viros	
Praestrinxit liberius. Poetarum omnium	
Primus nonnullorum iudicio creditus,	
Quamvis oratio fluere luculentius	50
Dictus, verae haud nihil assecutus gloriae,	
Cui palmam tum uno libello Persius,	
Quo Flaccus magis eripit aut Aquinas nobilis	
Nulli secundus. His ducibus satyra viget	
Latina veteri defluens comoedia.	55
Sed postquam senior exolevit chorus	

Et scaena lusitans satyris agrestibus
 Desudavit et † omerita † est. Livium ferunt
 Andronicum fabulae commentum actus novae,
 Quam locupletavit usu temporis otium 60
 Per verba per cantica subducto choro,
 Quo grata novitate placeat auditoribus
 Vitae mortalium loquax imitatio
 Et universae speculum consuetudinis
 Et veritatis imago quam simillima 65
 Digesta, distributa quinis actibus,
 Varietate illi verborum et sensuum,
 Concinna argumento, commoda sententiis,
 Fastidiosis etiam spectatoribus
 Salibus iucunda, tediosa nemini, 70
 Locos, lepores vendicavit et arculas
 Excussit odoriferas deliciarum omnium
 Et omnes dicendi veneres, cupidines
 In scaenam attulit. Hinc stupidi auditores hiant
 Soccos, cothurnos, ornatum hystrionicum, 75
 Modos attoniti et vocum discrimina stupent
 Et totus caveae consessus victoriis
 Exhilaratus et olim triumphis Punicis
 Nunc Caecilio, nunc Plauto Molitori optimo
 Vicissim applaudit populus. Nec aliter ferunt 80
 Sermone si Latino voluerit loqui,
 Musas locuturas, ut conditus novo
 Lepore loquitur Plautus mellitissime.
 Ergo agite, sultis, sic vobis vortat bene
 Oculos, aures, animumque, exporgite ne quis duat 85
 Damnum obstrepens sibi; neque enim mihi nocet
 Si quis graxit*, sed sibi statim multam irrogat.
 Nam si quis non libens audit, meminit nihil
 Et imperitus ad domum revertitur,
 Inexpolitus, rudis, horridus et barbarus. 90
 Quod si nocere aliis summae est dementiae,
 Omnes stultitia exuperat qui nocet sibi.

* Corr. ex admodos.

Scurras famelicosae obnoxios** gulae	
Et helluones sordidos et milites	
Iactantiores, gloriosos, futes,	
et duro stolidos elephantii corio obsitos,	
Hic omnes sicophantas, fallaces, subdolos	135
Servos possumus, ut in speculo, intuerier	
Senatum convocare in capite, machinas	
Atque omnes fabricas intendere, tragulas, dolos,	
Marsupia, quibus domnorum exenterent senum,	
Ut iuvenibus obsecundent perditae amantibus.	140
Quo doctus exemplo servo haud temere dabis	
Corrumpi aetatem lubricam adolescentium,	
Sed optionem facies constantis viri,	
Qui primam exorbitare non sinat indolem	
Informetque rudem ut docto caeram pollice.	145
Tenax, avarus, prodigus docere,	
Indulgens, durus, et quantum peccet pater	
Quique alienis ovis ut cuculus incubat	
Blandus, decrepitu, monstrum, scortator senex,	
Exitium exitiabile, rursus frugi, probus.	150
Lex viva vitae a Musis, norma, regula.	
Hic omnium rerum vices et exitus	
Hylares secutos principium miserabile,	
Ludibria sortis et vitae vertiginem	
Admirabere, personae, temporis, loci	155
decorem, unde fieri poteris prudentior.	
Lenonem avarum, obscaenam meretricem, improbum	
Scurram et servum mendacem novisse expedit,	
Ne quis nos inter oscitantes opprimat.	
Sic ebriosos illotas, velut sues	160
Coeno volutabres, Lacedaemonis indoles	
Spectatum admissa foeda, obscaena, turpia,	
Quo dedoceret turpium spectaculo.	
Hinc undecunque Plautus noster proderit	
Moribus et linguae, qui fugiendi gratia,	165

* Corr. ex obnoxias.

Non aemulandi multa probra interserit.
Sed defensa sat est comoedia. Facessite
Carptores maledici vipereis dentibus.
Vobis non dedico lusus, iocos, sales,
Ambrosiam, nectar de Plauti promptario 170
Sed auditoribus optimis et iuuenibus,
Aequae facere, ac sapere probe cupidissimis.
Hoc quicquid est ergo boni, consulite boni.
Linguis favete, mox etiam plausum date.

Tekst redigirao: Milenko Lončar